

Frederiksberg Kommune
By, Byggeri og Ejendomme – Ejendomskontoret
Storm Petersens Vej 4, st.tv
2000 Frederiksberg

Opgang 20 F
Afsnit lille trappe op, til højre

Telefon 3863 6172
Fax 3
Mail Arbejdsmedicin.bispebjerghospital@regionh.dk
Web www.arbejdsmedicinsk.dk

Journal nr.:

Ref.

Dato: 12. maj 2020

Arbejds- og miljømedicinsk vurdering af FFB Søndermarken – Borgmester Fischersvej 1-3, Borgmester Fischersvej 2-8, Magnoliavej 70-76

På baggrund af flere bekymringshenvendelser til Arbejds- og Miljømedicinsk Afdeling om forholdene på FFB Søndermarken under det igangværende omfattende renoveringsarbejde, besøgte vi bebyggelsen, fredag d. 1. maj 2020. Deltagere ved fremvisningen: Lone Loklindt, Niels Holst, en beboer, og undertegnede læger.

Vi fandt følgende sundhedsmæssigt stærkt kritisable forhold:

Risiko for ulykker

Hele bebyggelsen fremstår som en byggeplads. Der pågår kørsel med store maskiner ad nødtørftige veje, hvor beboere cykler, og børn leger omkring (og endda på) de store containere, som flere steder står med åbne låger. ”Fortove” er forsøgt adskilt fra kørebaner, nogle steder med opsatte gangbroer, andre steder blot nødtørftigt optegnet med simple streger på asfalten langs med og mellem bygninger og beboerpostkasser. Inde i opgange ligger byggerod (en af os snublede over en svaber som lå på gulvet i opgang). Der er åben og direkte adgang mellem opgang og udvendigt stillads. Generelt forekommer ingen adskillelse mellem håndværkere og beboere.

Støj

Der er udtalte støjgener på hele matriklen og områder omkring denne. Mest udtalt i opgange og lejligheder. Vi besøgte en lejlighed, hvor faldstammen var under udbygning – støjen i hele opgangen, på reposen og i lejligheden var ulidelig. På etagen/repos var det ikke muligt at føre en samtale. I lejligheden var støjniveauet over smertegrænsen. Støjgrænsen er således ubetinget overskredet.

Støv

Udearealer, opgange, reposer og inde i lejligheder overalt er udtalt støvet.

Overflader er dækket af finkornet betonstøv. I den lejlighed vi besøgte, var den såkaldte opsatte støvvæg ind til toilet nedtaget - med direkte adgang ind til bad/toiletrum, hvor udboring pågik. Der var således fri udblæsning af støv til omgivelserne. Tilstødende rum - køkken, stue og værelse (hvor beboers indbo var forsøgt nedpakket i sække) var således overalt dækket af finkornet støv. Der var ingen adskillelse til køkken, hvor madlavning stadig foregår under renoveringen. Mellem øvrige rum var der åbentstående huller (til fremtidig ventilation) over døre – med fri indblæsning til følge. Der var ikke muligheder for at lufte ud i lejligheder grundet opsat stillads på begge sider af bygningen, og da vinduerne af sikkerhedsmæssige årsager var fastlåst.

Skimmelsvamp

I den besøgte lejlighed bemærkedes synlig skimmel af et stort område fra gulvet og ca. 40 cm op ad altanvæggen.

Andre oplysninger

Udover observationer ved besøget, har vi haft følgende rapporter tilgængelig til gennemsyn:

- **Skimmelsvamp rapport, Rambøll 2007:** Der er undersøgt for skimmelsvampe i flere lejligheder, og fundet dette. Derudover er der fundet skimmelvækst på ydervægge ved tidligere undersøgelser. I rapporten vurderes *at skimmelsvampeangrebene skyldes brugeradfærd, kuldebroer samt manglende ventilation i lejlighederne. Det anbefales, at der udføres en grundig registrering af skimmelsvampeangreb i samtlige blokke samt udbedringsforslag hertil i forbindelse med facaderenovering og etablering af mekanisk ventilation.*
- **Miljøanalyser og rapporter, Teknologisk Institut fra 2013 og 2014:** Der er undersøgt for bly, PCB, asbest i bl.a. affaldskanal, vinduer, vægge, lofter, flise, aftrækskanal, og fundet forekomst af dette.
- **Analyse og rapport, Hussvamp Laboratoriet, fra d. den 18. marts 2020:** Der er udtaget støvprøver til laboratorieanalyser for kemiske og biologiske agenser (analyseret for bly, cadmium, krom, kobber, nikkel, zink, arsen, kviksølv, asbest, klorerede paraffiner, skimmelsvamp, pcb28, pcb52, pcb101, pcb118, pcb138, pcb153, pcb180). *"Resultatet af prøverne viser, at indholdet af miljøfarlige stoffer ligger for alle undersøgelsesparametre under renhedskriteriet for det pågældende stof".**

Rapporten specificerer:

"Som følge af støvets art og oprindelse, er det vores vurdering, at

det er overvejende sandsynligt, at støvet har et betydeligt indhold af kvarts. Når kvartsholdige materialer – som f.eks. beton – bearbejdes, er der risiko for, at der sker frigivelse af respirabelt kvartsstøv til omgivelserne, hvorfor der skal anvendes processug på maskiner og elektriske værktøj. Da støvet ved besigtigelsen var sedimenteret og processerne hvorved støvet fremkom - ifølge oplyste – er foregået bag støvvæg, er det ikke vores vurdering at forekomsten at støvet er årsag til nærliggende helbredsrisiko ved ophold i boligen. Støvsugning af respirabelt kvartsstøv uden korrekt filter på støvsuger udgør en risiko for at støvet passerer gennem maskinen og herved spredes, hvorfor vi anbefaler at der forud for ned-tagning af støvvægge udføres en grundig støvsugning af arbejdsområdet, således at beboer ikke foranlediges til at foretage rengøring og herved pådrager sig en unødigt helbredsrisiko.”

*Vurderingen af renhed er baseret på regler for affaldshåndtering.

Renoveringen af FFB Søndermarken er meget omfattende. Arbejdet har været flere år, siden 2017, og forventes først afsluttet i 2021. Der pågår arbejde i 4 ud af bebyggelsens 5 store boligblokke, med omkring 1000 berørte beboere. Vi er oplyst, at beboerne forud for renoveringen, i 2011, blev oplyst at genhusning under renovering ville være meget omkostningsfuld og have indflydelse på den fremtidige husleje, hvorfor beboerne frygtede store huslejestigninger. Vi er desuden oplyst, at beboerne ikke er repræsenteret i byggeriets styregruppe, grundet tidligere uoverensstemmelser. Det vil sige, at ingen medlemmer af styregruppen er bosat i bebyggelsen – og må man formode – ikke på egen krop mærker de betydelige daglige gener af renoveringen. Vi er opmærksomme på, at KAB-FFB – efter yderligere beboerkritik under Coronakrisen - har givet mulighed for 1-2 ugers genhusning, i de uger hvor der udføres arbejde i toilet og badeværelser inde i lejligheden. Genhusningen er på hotel i Sydhavnen, langt fra skoler og institutioner, og kun med mulighed for at købe morgenmad. Enkelte beboere føler sig derfor nødsaget til at tage hjem i lejligheden og lave aftensmad. Genhusningen er kun et midlertidigt tilbud, iværksat under Corona-krisen, og ændrer ikke forholdene for de mange beboere, som fortsat vil være nødt til at opholde sig i lejlighederne gennem de 8-12 måneder, som arbejdet i den enkelte lejlighed varer, med de betydelige ulemper og risici dette medfører. Som skiftende håndværkere som kommer og går, at beboerne i op til 4 måneder har måtte og fortsat må forrette deres nødtørft på et tørkloset opsat i lejlighedens entré. Vi er oplyst, at håndværkerne har udtrykt utryghed ved at udføre så omfattende byggeprojekt samtidig med at bebyggelsen er beboet.

Lægelig vurdering

På baggrund af de ovenfor beskrevne sundhedsskadelige støv- og støjforhold, samt forekomst af skimmelsvamp vurderes det at ophold i lejligheder vil kunne forvolde skader på helbredet for beboerne – både på kort og lang sigt. Der er risiko for at udvikle luftvejs sygdomme som hoste, astma, forværing af bestående lungesygdom og udvikling af alvorlige sygdomme. Der er risiko for høreskader ved støjniveauer tilsvarende de forhold der var tilstede under vores besøg. Desuden er der risiko for generelle indeklimasympptomer med irritation af slimhinder, hovedpine og påvirket koncentration.

Der bor både børn, voksne og ældre i bebyggelsen, flere beboere med kroniske sygdomme, som opholder sig i lejligheden det meste af dagen. Børn, syge og ældre er mest udsatte for påvirkning af helbredet. Dertil vurderes der at være væsentlige sikkerhedsmæssige risici for beboerne i forhold til ulykker – både ved ophold på udeterrænet, på trappeafsætter og opgange – hvor der fandtes åben adgang til stilladser, containere, maskiner og byggemateriel.

Bebyggelsen findes ud fra en sundhedsmæssig vurdering uegnet til beboelse så længe byggeriet pågår og frem til renoveringen er endeligt afsluttet og der er foretaget en grundig professionel rengøring (hovedrengøring) af samtlige lejligheder og opgange, samt oprydning af alle udearealer.

På Arbejds- og Miljømedicinsk Afdeling har det vakt undren, at Frederiksberg Kommune – som tilsynsmyndighed og trods flere henvendelser fra bekymrede beboere og praktiserende læger – ikke tidligere har taget de nødvendige skridt i forhold til egentlig genhusning af samtlige beboere. Fx ved renovering af én blok ad gangen.

Venlig hilsen

Margrethe Bordado Sköld
Læge, under specialisering i
Arbejdsmedicin

Marianne Borritz
Overlæge ph.d.
Speciallæge i arbejdsmedicin

Bilag: 15 fotos fra besøget

Den arbejdsmedicinske vurdering er fremsendt til
By, Byggeri og Ejendomme, Frederiksberg Kommune
KAB – Frederiksberg Kommune, Frederiksberg Forenede Boligselskaber
Styrelsen for Patient Sikkerhed
Arbejdstilsynet